

ACADEMIA ROMÂNĂ
ANUARUL INSTITUTULUI DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE
„GHEORGHE ȘINCAI”

XIII / 2010

CUPRINS

.....
“Inerția jăluitoare este o plagă națională”. Interviu cu Domnul Academician Eugen Simion.....5

Spațiu și civilizație urbană: între realitate și imaginație

Elena Butoescu, <i>Călători britanici în Valahia la sfârșitul secolului XVIII: câteva observații</i>	11
Marius Crișan, <i>Ad Aquas Herculi Sacras: Imaginea Băilor Herculane în literatura de călătorie a călătorilor britanici</i>	22
Adriana Tămășan (Cupcea), <i>Elita Clujului și imaginea sa în notele de călătorie ale britanicilor din secolul XIX</i>	38
Cornel Sigmirean, <i>Orașele universitare ale Europei și studenții români (sfârșitul secolului XIX – începutul secolului XX)</i>	47
Ramona Caramelea, <i>Igienă corporală și practici educaționale. Baia în școlile românești din mediul urban în a doua jumătate a secolului al XIX-lea</i>	60
Carmen Andraș, <i>Călătorind între metafore: reprezentări ale Bucureștiului la britanici la cumpăna dintre secolul XIX și XIX</i>	77
Mariana Neț, <i>Statuile în aer liber din New York (1865-1914)</i>	89
Petruța Blaga, <i>Zonele urbane, spre un sistem mai echilibrat. Sisteme de planificare urbană în statele membre U.E.</i>	102

Istorie și istoriografie

Alexandru Istrate, <i>Gheorghe Săulescu și Mihail Kogălniceanu. Două repere, două vârste în istoriografia pașoptistă</i>	110
Corina Teodor, <i>Petru Maior în atenția filologilor. Din istoria unui început</i>	135
Carmen Dorlan, <i>Între „papistași” și „rusolatri”. Repere ale imaginii clerului românesc reflectate în corespondența lui George Barițiu</i>	150
Fănică Niță, Iacob Mârza, <i>Începuturile activității istoriografice a lui Augustin Bunea: biografia mitropolitului Ioan Vancea</i>	165
Maria Costea, <i>Relațiile politico-diplomatice româno-bulgare în perioada premergătoare Acordului de la Salonic</i>	176
Anca Șincan, <i>Despre relația bisericii cu statul în România comunistă. Cadre teoretice și comparatiste</i>	185

Identitate și Alteritate

Florina Codreanu, <i>Alteritatea și sânge în textul biblic</i>	200
Marian Zăloagă, <i>Depreciind munca țiganilor: discursuri normative și variante ale mobilității în Transilvania secolelor XVII-XIX</i>	208
Răzvan Pârâianu, <i>Literatura patriotică de inspirație socialistă</i>	235

Studii de literatură

Mircea A. Diaconu, <i>I.L. Caragiale – Între hazard și iluzie</i>	261
Nicolae Balint, <i>Un document inedit - Jean Bart în Arhivele Mureșene</i>	273
Daniel Cristea-Enache, <i>Marele Singuratic</i>	279
Ruxandra Cesereanu, <i>Romanul incert din Țara Romanelor</i>	286
Nicoleta Sălcudeanu, <i>Exilul literar românesc în timpul comunismului</i>	292
Vlad Rădescu, <i>Textul și simbolistica vizuală a obiectelor configurate scenic</i>	295
<i>Recenzii și note de lectură</i>	301

CĂLĂTORI BRITANICI ÎN VALAHIA LA SFÂRȘITUL SECOLULUI XVIII: CÂTEVA OBSERVAȚII PRIVIND CARACTERISTICILE NEGATIVE

Elena Butoescu,
Universitatea din Craiova

Rezumat: Câteva relatări de călătorie scrise de călători britanici care au vizitat Valachia la sfârșitul secolului XVIII se concentrează numai asupra Valahiei. Cei mai mulți dintre călătorii britanici se îndreptau către Constantinopol și ei au petrecut doar un răgaz scurt în această zonă, descriind Valahia doar în treacăt în drumul lor spre capitala imperială. La finele secolului XVIII, numeroși călători apuseni au vizitat Principatele române. Ambasadori, călători itineranți, oameni de știință, misionari și alte categorii de călători au notat în jurnalele lor informații privitoare la aspecte variate despre orașele din Principate, chiar dacă cei mai mulți au insistat asupra aspectelor negative pe care le-au întâmpinat. E tentant să credem că britanicii s-au bucurat de șederea lor în Valahia și au apreciat peisajul și obiceiurile tradiționale. Totuși, contextul social și politic care au marcat Principatele la finele secolului XVIII a proiectat o imagine diferită, preponderent negativă cu privire la Valahia. Acest articol va schița acele aspecte negative care sunt comune în scrisul jurnalelor tuturor vizitatorilor britanici care au traversat Valahia la sfârșitul secolului XVIII fie ca oficiali către Poarta Otomană, sau ca simpli călători de plăcere. Proiectul meu se concentrează asupra felului în care dominația străină asupra principatelor, nesfârșitele războaie, și arbitrarea numire a principilor a întârziat procesul de urbanizare, astfel relevând vizitatorilor străini o imagine mai puțin favorabilă a Valahiei de la sfârșitul secolului XVIII.

Cuvinte cheie: călători britanici despre Valahia, „descoperirea Balkanilor”, aspecte negative, tipologia călătorilor, managementul teritorial impropriu, căi de acces greoaie, influența orientală.

AD AQUAS HERCULI SACRAS: IMAGINEA BĂILOR HERCULANE ÎN LITERATURA DE CĂLĂTORIE A CĂLĂTORILOR BRITANICI

Marius Crișan,
Universitatea de Vest, Timișoara

Rezumat: Băile Herculane e o stațiune preferată de călătorii britanici care au vizitat Banatul și Transilvania în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Autorii câtorva jurnale de călătorie au menționat contextul istoric, politic și administrativ, bogăția solului, frumusețea peisajului și bunele condiții pentru tratament și timp liber. Ei sunt impresionați de contrastul dintre grandioarea naturii, pe de o parte, și, pe de altă parte, arhitectura clădirilor moderne. De asemenea, călătorii au acordat atenție aspectelor sociale privind oamenii care beneficiau de tratamentul la Băile Herculane, pacienți și turiști, ca și indigenii, mai precis țărani. Un interes special este acordat îmbrăcămintei tradiționale a țăranilor din regiune și frumuseții țăranicii. Toate aceste elemente reprezintă surse de atracție pentru călătorii britanici.

Cuvinte cheie: Transilvania, Banatul, Băile Herculane, imagologie, peisaj, literatura călătorilor britanici, imaginea României.

ELITA CLUJULUI ȘI IMAGINEA SA ÎN NOTELE DE CĂLĂTORIE ALE BRITANICILOR DIN SECOLUL XIX

Adriana Tămășan (Cupcea),
Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Rezumat: Studiul analizează percepția societății urbane din Cluj cum s-a reflectat în notele de călătorie ale călătorilor britanici. Cercetarea urmărește coordonate precum: relația dintre expectanțele sociale și realitățile cu care au venit în contact călătorii britanici și dintre imaginile proprii sau pre-fabricate. Alte coordonate ale acestui studiu sunt relația dintre structurile mentale pre-existente și realitățile descoperite, formarea stereotipurilor și influențele ideologice ce le-au marcat. Acest studiu are la bază chestiuni abordate de călătorii britanici din a doua jumătate a secolului XIX. Analiza include teme ca: elita locală, statutul femeii, educația, personalitățile locale și rolul preoțimii.

Cuvinte cheie: Cluj, Transilvania, elite, percepții, imagini, literatura de călătorie britanică, secolul XIX.

ORAȘELE UNIVERSITARE ALE EUROPEI ȘI STUDENȚII ROMÂNI (SFÂRȘITUL SECOLULUI XIX - ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX)

Cornel Sigmirean,

Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”, Târgu-Mureș

Rezumat: Între anii 1850-1918, aproximativ 7000 de tineri români au urmat studiile la universități din Europa centrală și de vest. Tinerii studenți români având origini rurale și provenind din familii de țărani, preoți, învățători, au trăit experiențe unice în marile metropole universitare. Viața studenților și frecventarea cafenelelor la modă, a balurilor și seratelor, a contribuit la elaborarea unui model cultural întipărit în conștiința intelectualilor de mai târziu. Orașul a fost un agent al civilizării un vector al modernizării.

Cuvinte cheie: orașe universitare, studenți români, asumarea modernității.

IGIENĂ CORPORALĂ ȘI PRACTICI EDUCAȚIONALE. BAIĂ ÎN ȘCOLILE ROMÂNEȘTI DIN MEDIUL URBAN ÎN DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA

Ramona Caramela,

Universitatea din București

Rezumat: Textul urmărește contribuția școlii în diseminarea și practica regulilor de igienă. Cercetarea urmărește evidențierea discursului medicilor și educatorilor cu privire la rolul igienei în școală, un discurs care a precedat răspândirea băilor în școlile urbane. Diseminarea noilor reguli de igienă a fost posibilă printr-o nouă disciplină: igiena, conferințele școlare, și popularizarea cunoștințelor. A doua parte a articolului se concentrează asupra practicii spălăturii, în intenția de a reliefa o perspectivă istorică asupra subiectului. În a doua jumătate a secolului XIX, baia a fost mai mult decât un act banal, cum e în prezent, iar generalizarea sa a presupus numeroase eforturi din partea autorităților, medicilor, și a profesorilor. Ultima parte a studiului demonstrează transformarea spațiului școlii în scopul implementării normelor de igienă. Clădirea școlilor moderne, cu băi sau camere pentru spălat, a permis aplicarea unor noi practici privind igiena și a contribuit la întreținerea igienei personale. În același timp, spre deosebire de cele anterioare, aceste clădiri moderne școlare aveau săli spațioase, curate, luminoase, aerisite. Articolul nu face decât să deschidă o pistă de dezbatere neavând pretenția de a fi un verdict final asupra subiectului.

Cuvinte cheie: igiena școlară, sănătate, reguli de igienă, baia, clădirea școlii.

CĂLĂTORIND ÎNTRE METAFORE: REPREZENTĂRI ALE BUCUREȘTIULUI LA BRITANICI LA CUMPĂNA DINTRE SECOLUL XIX ȘI XIX

Carmen Andraș,

Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”, Târgu Mureș

Rezumat: Lucrarea continuă preocupări anterioare privind viața și civilizația din București cum s-au reflectat în literatura britanică. Intenția analizei de față este aceea de a demonstra includerea stereotipurilor în metafore culturale și evoluția acestora de la un observator la altul. În acest caz studiul se concentrează asupra reprezentării Bucureștiului în literatura de călătorie britanică, la sfârșitul secolului XIX și în primele decade ale secolului XX. În acest scop am ales ca referințe raportul de călătorie a lui Florence Berger *A Winter in the City of Pleasure, or Life on the Lower Danube*, publicat în 1877, continuând cu *Roumania Past and Present* de James Samuelson apărut în 1882, și apoi cu călători britanici care au vizitat Bucureștiul pe parcursul primelor decenii ale secolului XX. Concluzia este că, în ciuda etichetării lui Florence Berger, ceilalți călători au accentuat cadrul oriental sau bizantin al Bucureștiului, în scopul de a reliefa trăsăturile sale moștenite și pentru a face prezentul comprehensibil, nu pentru a sublinia caracterul său primitiv. Această imagine se datora trecutului orașului care era inserat în psihologia, mentalitatea și înfățișarea sa, ca orice alt oraș din lume. De fapt, aceste caracteristici arhaice sunt percepute ca extrem de pitorești și interesante.

Cuvinte cheie: București, literatura de călătorie britanică, Florence Berger, James Samuelson, metafora, stereotip, orientalizate, europenitate, modernitate, primitivitate, progres.

STATUILE ÎN AER LIBER DIN NEW YORK (1865-1914)

Mariana Neț,

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti”, București

Rezumat: Lucrarea examinează primele 49 de statui ridicate în New York între anii 1865-1914, cu privire la subiectele tratate, anul în care s-a făcut dezvelirea și locația în care au fost instalate. Câteva modele și tendințe de gândire se reliefează cu privire la modul în care americanii s-au raportat la propria istorie ca și la istoria lumii.

Cuvinte cheie: statui, New York, Războiul civil, Central Park, atitudinea față de istorie.

ZONELE URBANE, SPRE UN SISTEM MAI ECHILIBRAT. SISTEME DE PLANIFICARE URBANĂ ÎN STATELE MEMBRE U.E.

Petruța Blaga,

Universitatea „Petru Maior”, Târgu-Mureș

Rezumat: Orașele europene posedă calități culturale și arhitecturale unice, oportunități excepționale pentru incluziunea socială și dezvoltarea economică. Aceste orașe sunt centre ale cunoașterii și surse de dezvoltare și inovare.

Între timp orașele suferă de pe urma dezvoltării demografice, inegalității sociale, lipsei locuințelor și din cauza problemelor de mediu. Pe termen lung, orașele nu vor mai putea acționa ca motoare ale progresului social și ale creșterii economice dacă nu reușesc să mențină stabilitatea socială în interiorul și între orașe, asigurând diversitatea culturală și stabilind standarde de calitate în arii precum designul urban, arhitectura și mediu. Acest lucru e cunoscut drept planificare urbană, reprezentând un set de politici și strategii. Planificarea urbană nu e concentrată numai asupra

planificării urbane, ci și asupra altor factori sociali ca locuințele sau locurile de muncă pentru locuitori, pentru a proteja și promova politicile urbane sanitare, cele de infrastructură, conservarea apei și administrarea resurselor de apă.

Cuvinte cheie: aria urbană, planificarea urbană, managementul urban, dezvoltarea sustenabilă.

GHEORGHE SĂULESCU ȘI MIHAIL KOGĂLNICEANU. DOUĂ REPERE, DOUĂ VÂRSTE ÎN ISTORIOGRAFIA PAȘOPTISTĂ

Alexandru Istrate,
Institutul „A. D. Xenopol”, Iași

Rezumat: Într-un scurt interval de timp de aproximativ 15 ani , între 1829 și 1845 au existat doar câteva lucrări care au manifestat interes pentru trecut. După două generații de profesori, conceptele și metodologia scrisului istoric a cunoscut o dinamică care ar fi fost dificil de anticipat atunci când primul sistem de școli publice a fost implementat. Distanțându-se de mirajul mitologiei, de fixarea cronologiei, istoria românilor a câștigat o identitate de sine stătătoare. În pledoariile sale în favoarea acestei cauze, Florian Aron și Mihail Kogălniceanu au susținut cercetarea autentică a documentelor vechi, fapt ce a dus la o reconfigurare a preinșii naturii științifice conexe acestui subiect. Ambele contribuții au conferit credibilitate statutului istoriei în cultura românească și i-au dat dreptul de a aduce argumentele necesare în favoarea cauzei naționale.

Cuvinte cheie: trecutul, școala, profesorul, manualul, eroii.

PETRU MAIOR ÎN ATENȚIA FILOLOGILOR. DIN ISTORIA UNUI ÎNCEPUT

Corina Teodor,
Universitatea „Petru Maior”, Târgu-Mureș

Rezumat: În acest pagini intenționez să evoc modul în care viața și opera lui Petru Maior au intrat în atenția filologilor români, fapt deloc surprinzător dacă ne gândim că însuși intelectual iluminist ardelean a fost un pasionat, până la obsesie atât de istorie cât și de chestiuni lingvistice. Investigația noastră se bazează pe cinci cazuri Timotei Cipariu, Alexandru Papiu Ilarian, Iustin Popfiu, Atanasie Marinescu și George Bogdan-Duică, toți împărtășind o tendință romantică. Dar fiecare dintre ei au trasat figura lui Petru Maior în chip diferit, cu instrumentele proprii fiecăruia, cu toate acestea luându-l ca model, într-o perioadă în care valorile culturale ale trecutului erau chemate să devină piese într-o pedagogie autentic națională.

Cuvinte cheie: istoriografie, iluminism, romantism, lecturi.

ÎNTRE „PAPISTAȘI” ȘI „RUSOLATRI”. REPERE ALE IMAGINII CLERULUI ROMÂNESC REFLECTATE ÎN CORESPONDENȚA LUI GEORGE BARIȚIU

Carmen Maria Dorlan,
Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”, Târgu-Mureș

Rezumat: Re-evaluarea conținutului vastei corespondențe întreținute de George Barițiu cu mediile intelectuale din vremea sa, din perspectiva contribuțiilor metodologice și interpretative recente cu privire la identitatea sau reprezentările sociale, culturale și profesionale ale societății românești transilvănene este un demers necesar dacă luăm în considerare faptul că multe din aspectele referitoare la distribuția și receptivitatea activității jurnalistice pe parcursul deceniilor de la

mijlocul secolului al XIX-lea sunt necunoscute. Inclusă în rândul surselor cu caracter autobiografic, corespondența permite cunoașterea practicilor discursive elaborate de grupurile sociale sau de indivizi reprezentativi și strategiile uzitate în vederea construcției identității de sine și asigurarea capitalului de putere. Totodată, practica corespondenței îmbunătățește percepția noastră asupra modalității în care presa inter-relaționează cu procesul de formare a elitei și a națiunii și reflectă interdependența existentă între mișcarea pentru eliberare națională și competiția dintre diverse grupuri implicate în procesele de dezvoltare comunitară. Bazat pe acest tip de surse istorice, articolul de față intenționează să analizeze imaginea clerului românesc din Transilvania, cu precădere membrii elitelor ecleziastice cu care George Barițiu, în calitate de jurnalist, reprezentat politic și istoric a fost în contact, înainte de momentul 1848, cu efecte mai mult sau mai puțin benefice asupra activității sale și principiile pe care și le-a asumat, transmise atât de la cât și către George Barițiu. Cunoașterea identității de sine are ca scop aici identificarea nu numai a unei forme de tipologizare socială, cât mai ales a relațiilor stabilite la acest nivel și oportunitățile instrumentate de clerul românesc în vederea participării și susținerii solidificării comunității din perspectiva receptării jurnalismului practicat.

Cuvinte cheie: corespondență; George Barițiu; elite ecleziastice; reprezentare socială; publicistică.

ÎNCEPUTURILE ACTIVITĂȚII ISTORIOGRAFICE A LUI AUGUSTIN BUNEA: BIOGRAFIA MITROPOLITULUI IOAN VANCEA

Fănică Niță,

Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba-Iulia

Iacob Mârza,

Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba-Iulia

Rezumat: Studiul debutează cu reliefarea modului în care cercetătorul blăjean a conturat o biografie a arhiepiscopului unit Ioan Vancea. Este o lucrare de tinerețe a carierei lui Augustin Bunea, care poate fi numit un istoric involuntar. Autorii au insistat întâi asupra raporturilor dintre contextul politic provincial și atitudinile similare ale biografului cum au fost reperate în comentariile textuale pe care le-a făcut. Autorii încearcă să identifice motivele personale și profesionale care au influențat această operă biografică. Ipoteza lor este că interesele pentru a contura această biografie urmează două traiecte: ierarhul dorea o expunere pozitivă a activității sale iar autorul căuta să urce pe scara ierarhică. Autorii articolului analizează textul biografiei din perspectiva structurii, conținutului, cercetării și interpretării lui Bunea, a criteriilor valorice și a conceptelor istorice de care el a făcut uz. În discursul istoric al lui Augustin Bunea, caracterizând perioada anilor 1890, se poate observa o structurare clară și echilibrată, concentrarea asupra faptelor exemplare (fie ele ecleziastice, didactice sau caritabile) ale arhiepiscopului Vancea, diversitatea și abundența surselor inedite, laudele adresate ierarhului, perspective tradiționale și moderne în ce privește criteriile de judecată, aderența biografului la unele curente istoriografice (romantismul și pozitivismul). Lucrarea analizată se plasează în genul biografiei succinte, gen bine reprezentat în opera istoricului Bunea. Autorii conchid că biografia îl prezintă pe arhiepiscop ca pe un ierarh activ, susținător al modernizării instituționale a școlii și a bisericii greco-catolice din Transilvania. De asemenea, autorii articolului convin că această operă a avut caracter formativ pentru viitorul profil istoriografic al lui Augustin Bunea.

Cuvinte cheie: Augustin Bunea, biografie, episcopul Vancea, biserica greco-catolică, Transilvania în timpul dualismului.

RELAȚIILE POLITICO-DIPLOMATICE ROMÂNNO-BULGARE ÎN PERIOADA PREMERGĂTOARE ACORDULUI DE LA SALONIC

Maria Costea,

Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”, Târgu-Mureș

Rezumat: Semnarea tratatului de prietenie bulgaro-iugoslav din 1937 și *Anschluss*-ul, au determinat România să îmbunătățească relațiile sale cu Bulgaria propunând negocierea unor probleme controversate. România a făcut mari eforturi pentru a-și îmbunătăți relațiile cu Bulgaria. În acest sens, România a adoptat Statutul minorităților pe 4 august 1938, după care dreptul de reînarmare al Bulgariei a fost cu greu consimțit și a fost detaliat în înțelegerea de la Salonic în data de 31 iulie 1938. În ciuda acestor concesii, România nu a reușit să se reconcilieze cu Bulgaria deoarece Sofia a persistat în politica sa revizionistă.

Cuvinte cheie: relații internaționale, România, Bulgaria, revizionism, înarmare, *Anschluss*, Germania, Ungaria, Iugoslavia.

DESPRE RELAȚIA BISERICII CU STATUL ÎN ROMÂNIA COMUNISTĂ. CADRE TEORETICE ȘI COMPARATISTE

Anca Șincan,

Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”, Târgu-Mureș

Rezumat: Articolul de față prezintă o perspectivă teoretică asupra interpretării privind relațiile bisericii cu statul în România comunistă. Oferim o posibilă soluție în ce privește cercetarea acestui subiect abordând lucrurile în mod comparativ, în acest sens uzând de cazul Uniunii Sovietice. Câteva piste în interpretarea acestei relații sunt urmărite și discutăm și câteva capcane ale unei asemenea cercetări. Se discută și termenii utilizați pentru a defini relația dintre biserică și stat în regimul comunist: compromis, supunere, cooptare și asociere, în efortul de a deconstrui o narațiune care tinde să generalizeze și să gândească această întâlnire dintre ortodoxie și stat în relație de dependență.

Cuvinte cheie: biserica ortodoxă română, regimul comunist, cooptare, asociere.

ALTERITATE ȘI SÂNGE ÎN TEXTUL BIBLIC

Florina Codreanu,

Universitatea “Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Rezumat: Lucrarea de față analizează categoriile de alteritate în contextul narațiilor biblice în relație cu imaginarul din jurul sângelui. Datorită diferențierii dintre sânge și carne instituită de Leviticus – pentru că viața cărnii e în sânge – rezultă multe prescripții, interdicții și tabu-uri. Fiind recunoscut ca o substanță puternică, sângele cauza potențiala acceptare sau excludere a omului în și din comunitate. «Celălalt» este cu totul cel care a vărsat sânge sau a făcut uz de puterea sa împotriva ordinii și legilor divine.

Cuvinte cheie: sânge, sacrificiu, interdicție, Sfânta Scriptură, celălalt, violența.

DEPRECIIND MUNCA ȚIGANILOR: DISCURSURI NORMATIVE ȘI VARIANTE ALE MOBILITĂȚII ÎN TRANSILVANIA SECOLELOR XVII-XIX

Marian Zăloagă,

Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”, Târgu Mureș

Rezumat: Articolul de față abordează regresiv subiectul muncii țiganilor și relația sa cu mobilitatea spațială. Întâi insist asupra portretului unui țigan generic, cum a fost imaginat de antropologii de fotoliu, cât și de rarii antropologi de teren din veacurile XVIII și XIX. Mai apoi, prin analiza unor surse arhivistice ne vom preocupa cu aspectele privitoare la peripateticismul reglat de factori interni și externi, migrație, vagabondaj, etc. Intenția mea este să relev fără prejudecăți varietatea formelor mobilității asumate ca marker identitar al unui grup etnic atât de membrii autorității (fie ei bresle, Stări, sau reprezentanți ai Casei de Habsburg) și chiar de membrii grupului vizat. În subsidiar insist asupra statutului juridic, determinanților ecologici, tradițiilor locale și nevoilor care au conferit argument pentru supraviețuirea acestui comportament spațial și a acestui management al procesului muncii.

Cuvinte cheie: țiganii transilvăneni, managementul procesului muncii, varietăți ale mobilității, breslele săsești, programul reformist, normativitate.

LITERATURA PATRIOTICĂ DE INSPIRAȚIE SOCIALISTĂ

Răzvan Pârâianu,

Universitatea „Petru Maior”, Târgu-Mureș

Rezumat: Inițial scris de Nicolae Gane în 1881, *Stejarul din Borzești* a fost rescris de Eusebiu Camilar în 1954 și a devenit una dintre povestirile cele mai populare din România. A fost inclusă în cele mai multe manualele literare sau în curricula de învățământ. Această povestire este relevantă pentru politica regimului comunist din 1954 și articolul de față analizează motivele pentru care azi, după revoluția din 1989, după reforma educației din 1999 și după integrarea în NATO și EU, un elev de clasa a treia este obligat să citească această poveste. În cele ce urmează vom analiza contextul politic în care această povestire a fost scrisă, politica culturală în care se încadra, felul în care literatura pentru copii a fost integrată în cultura oficială a regimului și felul în care o nouă identitate istorică a fost construită pentru noua generație, și motivele pentru care asemenea text a supraviețuit în perioada post-comunistă până în prezent. În concluzie, după o severă epurare culturală regimul comunist român a încercat să creeze o „nouă cultură” potrivită „noului om”, constructorul socialismului, un sentiment al identității care se bazează în egală măsură pe independența națională și lupta de clasă, prima fiind preponderentă. Acest efort ideologic a fost pus în act prin intermediul unei noi literaturi ale cărei direcții și teme principale au fost inspirate de politica partidului, rescrierea unor texte precedente în lumina noilor imperative ideologice, recuperând pe clasicii literaturii române conform unor criterii ideologice, retraducând marile opere ale literaturii universale și reinterpretându-le după aceleași criterii. Scurta povestire a lui Camilar este un bun exemplu a acestei tentative de refasonare a culturii și istoriei române ca o luptă a omului comun pentru independență.

Cuvinte cheie: patriotismul socialist, naționalism, identitate, manuale, canon literar.

I. L. CARAGIALE – ÎNTRE HAZARD ȘI ILUZIE

Mircea A. Diaconu,

Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava

Rezumat: Parte a unui studiu mai vast acest articol oferă o perspectivă diferită asupra lui Caragiale. Punând în scenă o lume clădită pe hazard și iluzie, unde Demiurgul spiritualizat este înlocuit de un autor ce se joacă cu colajele, multe dintre textele lui Caragiale, ca *La Moși*, *Repaus duminical*, *Moșii* (Tablă de materii) și altele, afirmă tendința sa către o aglomerare burlescă de forme și conținuturi. Secvențe amintind de Rabelais, în care digestia este, de fapt, un semn al vieții sub semnul hazardului, funcționează ca o încercare de a lua în posesie materialitatea lumii și a textului. Refuzând transparența semnului lingvistic, cuvintele se intoxică cu propria lor materialitate, construind momente de reverii ahtiate și beție a sentimentelor, a delirului verbal și a armoniei dizarmonice. Deoarece spectacolul materiei ascunde (sau relevă) lipsa de transparență a lumii.

Cuvinte cheie : Caragiale, burlesc, materialitate, gastronomie, transcendență.

UN DOCUMENT INEDIT - JEAN BART ÎN ARHIVELE MUREȘENE

Nicolae Balint

Rezumat: Eugeniu Botez (Jean Bart) s-a născut în Burdujeni (azi în județul Suceava), în 1874 ca fiu al generalului Panait Botez. Eugeniu Botez, care la un moment dat l-a avut ca învățător pe Ion Creangă, a urmat două clase secundare (1887-1889) în Iași, Școala copiilor de Ofițeri (1890-1894), și Școala de Ofițeri din București (1894-1896) și Școala de aplicații tactice marine de la Galați, pe care a absolvit-o în 1896. În 1910 el a fost căpitan naval la Sulina și, un an mai târziu, a fost desemnat comisar naval la Sulina. A fost membru fondator Revistei Navale (1900) și începând cu 1922 a fost membru corespondent al Academiei Române. Și-a făcut debutul în jurnalism cu articolul „*D. Vlahuță să ne dumerească*” (1894) și ca scriitor cu povestirea „*Iapa Căpitanului*” (1896). A fost un contribuitor la *Viața Românească*, *Adevărul Literar*, *Pagini Literare*, *Marea Neagră*, *Orizont Maritim*, și altele. În 1907 a fondat *Salonul Literar* în Galați. A primit numeroase premii literare. A scris multe nuvele, schițe și povestiri, cu o preocupare consecventă asupra tematicii porturilor lumii și problemelor lor. Toate au fost bine primite de public și de critica literară a vremii sale. Nuvela *Europolis* – cea mai apreciată dintre operele sale – a fost republicată în câteva rânduri și tradusă în câteva limbi. În arhivele județului Mureș, am putut descoperi un document neașteptat scris de Jean Bart în care se referă la conflictul diplomatic din 1905, dintre România și Grecia, un conflict care a fost cauzat de situația macedo-românilor din Grecia. Documentul este interesant atât pentru conținutul cât și pentru condițiile în care a ajuns arhivele județene din Mureș.

Cuvinte cheie: Jean Bart, conflictul diplomatic, problema minorităților.

MARELE SINGURATIC

Daniel Cristea-Enache,

Facultatea de Litere, Universitatea București

Rezumat: Modul în care un roman ca *Moromeții* a fost citit și interpretat în epoca realismului socialist și în cea ulterioară, dominată de canonul criticii estetice, nu coincide cu maniera în care același roman poate fi citit de către un critic literar al ultimei generații. Acest text încearcă să surprindă, prin redefinirea formelor și a structurii romanului, mutațiile receptării pe care fiecare mare creație epică poate să le provoace.

În consecință, Ilie Moromete, eroul binecunoscut al romanului, nu e un spirit filosofic, un estetic al lumii rurale, un ochi care contemplă imperturbabil lumea înconjurătoare. Acest Ilie Moromete ni

se impune ca un personaj realist – în toată puterea cuvântului – a cărei complexitate interioară poate fi măsurată tocmai prin conștientizarea problemelor, a dificultăților, convulsiilor familiale pe care le înregistrează cu acuitate și pe care le asumă dramatic.

Cuvinte cheie: Marin Preda, Ilie Moromete, realism socialist, canon, realism, recepție.

ROMANUL INCERT DIN ȚARA ROMANELOR

Ruxandra Cesereanu,
Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Rezumat: Nu doar cititorii de profesie, ci cititorii în general pot fi uneori sau deseori fascinați de cărți clasice, respectabile, faimoase și de opere neobișnuite, stranii, atipice, exotice (și lista de calificative ar putea continua). Eu prefer să numesc aceste cărți pur și simplu stranii. Acest eseu analizează un asemenea roman ținând cont atât de subiectul cât și de stilul său.

Cuvinte cheie: Umberto Eco, romanul bizar, subiect, stil, construcție narativă, Teritoriul Romanului, Don Quijote, relația maestru – ucenic.

EXILUL LITERAR ROMÂNESC ÎN COMUNISM

Nicoleta Sălcudeanu,
Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”, Târgu-Mureș

Rezumat: Problema autorului pribeag devine tot mai mult doar problema scrisului rătăcitor. Autorul își găsește adăpostul în diferență și dubla identitate. Interdicția poate fi o nouă naștere, o energie fondatoare. În vreme ce așezarea nepotrivită nu mai e motivul pentru toate năpastele ale ființei, beneficiile sale constau în maniera confortabilă de a trăi în lăuntru peisajului ontologic.

Cuvinte cheie: exil, literatură, comunism.

TEXTUL ȘI SIMBOLISTICA VIZUALĂ A OBIECTELOR CONFIGURATE SCENIC

Vlad Rădescu,
Universitatea de Artă Teatrală, Târgu-Mureș

Rezumat: Arta teatrală ca ficțiune nu e doar o simplă reprezentare a lumii reale, ci un vehicul de a extrage vitalitatea în culisele realității pentru a o face vizibilă. Ficțiunea teatrală nu rămâne doar o simplă invenție, ci presupune acceptarea subiectului în sens kantian. Scena vizuală nu e doar o desfășurare de imagini ca percepție grafică, ci e configurată pe trei coordonate simultane: jocul actorului, iconicitatea scenei și imaginea scenică. Funcția obiectului vizual poate indica în direcția mimesisului acțiunii, abstractului și nefigurativului, a intrării în scenă, a peisajului mental, sau a stării de spirit. În acest articol am investigat semnele vizuale la o serie de regizori importanți ai secolului XX ca Stanislavski, Brecht, Meyerhold, Grotowski. Am conchis că nararea textului și a reprezentărilor sale vizuale urmează o cale sinuoasă demonstrând o revoltă a creatorului de teatru față de o estetică oficială a momentului. Din nefericire teatrul românesc contemporan demonstrează o atitudine de suspiciune față de experiment și explorare.

Cuvinte cheie: Stanislavski; Brecht; Meyerhold; Grotowski; artă teatrală; ficțiune teatrală; artă scenică; experiment.

